

УДК 027.7 (477.73-25)(091)

Тамара Костирко,
директор бібліотеки Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова,
кандидат наук з соціальних комунікацій

Шляхи розвитку книгозбірні вищого навчального закладу

У статті розглянуті сторінки історії створення бібліотеки МКІ-УДМУ-НУК, простежуються шляхи її розвитку від заснування до сьогодення. Означені позитивні зміни, якими супроводжувався розвиток бібліотеки в 90-ті роки ХХ століття, а також сучасна освітня, наукова, інноваційна діяльність бібліотеки та її інформаційні ресурси.

Ключові слова: бібліотека НУК, освітня, наукова, інноваційна діяльність, інформаційні ресурси.

У вересні 2010 року бібліотека Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв) святкувала своє 90-річчя. Кожен ювілей дає можливість осмислити зроблене, підбити підсумки за певний період, оцінити досягнення та визначити шляхи подальшого розвитку.

Історія бібліотеки НУК нерозривно пов'язана з історією створення та розвитку університету. Бібліотека була заснована 18 вересня 1920 року на базі бібліотеки механіко-технічного училища. У перший рік її роботи діяв лише читальний зал, був один працівник, обслуговувалось 20 читачів. До 1940 року фонд бібліотеки становив 80 тис. примірників, вона була розташована у приміщенні площею 217 м², мала читальний зал на 100 посадкових місць та 8 співробітників. У роки окупації Миколаєва фашистами значну частину фонду, обладнання, документації та довідкового апарату було знищено. Лише п'ять тисяч примірників навчальної літератури вдалося евакуювати разом з університетом до м. Пржевальська (Киргизька РСР), де з 1942 року продовжився навчальний процес, який бібліотека забезпечувала підручниками та методичними посібниками.

Після повернення з евакуації почалось відродження книгозбірні. Частина книг зберегли та повернули мешканці міста, декілька тисяч примірників подарувала бібліотека Ленінградського кораблебудівного інституту. В ці роки бібліотека отримувала обов'язковий примірник, який виділяв уряд для бібліотек, що постраждали від німецьких окупантів. Уже 1946 року фонд бібліотеки налічував 35 тис. томів, сама ж вона обслуговувала 1,5 тисячі студентів.

70—80-ті роки минулого століття були для бібліотеки періодом інтенсивного нарощування книжкового фонду. У 1972 році фонд бібліотеки складався із 330 тис. томів, її послугами користувалось 9 тис. читачів, штат бібліотеки налічував 27 осіб, з них 16 мали вищу освіту. Відкрито два філіали з фондом більше 2 тис. томів, 30 пересувних бібліотек на кафедрах та в студентських гуртожитках.

Незважаючи на певні труднощі, що стояли перед бібліотекою в 90-ті роки ХХ сторіччя, її розвиток супроводжувався позитивними змінами. Висока книгозабезпеченість, збільшення кількості читачів та книговидач, підвищення професійного рівня співробітників, удосконалення бібліотечно-інформаційного обслуговування — все це дало бібліотечі змогу стати провідною вишівською книгозбірнею регіону.

Для бібліотеки ВНЗ інформаційні ресурси є основною складовою єдиного інформаційно-освітнього простору, від повноти та якості яких залежить кінцевий результат її діяльності. Сьогодні фонд бібліотеки перевищує 750 тис. примір-

ників, наукових видань — 91 тис. примірників, навчальних — 400 тис. примірників, майже 230 тис. примірників періодичних видань.

Бібліотека НУК розташована в чотирьох навчальних корпусах, загальна її площа майже 2,5 тис. м², до послуг користувачів шість абонементів, сім читальних залів на 304 посадкових місця, у тому числі електронний читальний зал та читальний зал для роботи з дипломними проектами.

Цінним надбанням бібліотеки є фонд рідкісних видань — майже 2,7 тис. назв, особливу цінність становлять видання ХVIII — початку ХІХ століття, серед яких і колекція морських збірників (570 примірників), перший із них датовано 1848 роком, "Морские записки, или Собрание всякого рода касающихся вообще до мореплавания сочинений и переводов" (1800), "История русского флота. Период Азовский" (1864), "Всеобщая история о мореходстве" (1811), "Регламент государя Петра Великого об управлении адмиралтейства и верфи" (1780).

Сучасний етап розвитку бібліотеки характеризується впровадженням нових інформаційних технологій, освоєнням АБІС "УФД/Бібліотека", веденням з 1998 року електронного каталогу, який налічує 86 тис. назв.

Інтернет відкрив для нашої книгозбірні новий напрям діяльності — надання інформаційних послуг не тільки в бібліотечі, а й за її межами, віртуальний сервіс, до складу якого входять: електронний каталог, бази даних (15), веб-сайт бібліотеки та Регіональний освітньо-інформаційний портал бібліотек ВНЗ Миколаївщини, віртуальна довідка; створюються експозиції електронних презентацій, віртуальних виставок, веб-закладки та каталоги, впроваджується ЕДД (електронна доставка документів).

Формуються та ведуться бібліографічні бази даних власної генерації — "Бібліотечна справа", "Освіта", "Суднобудування", "Наука України", "Економіка. Фінанси. Право", "Персоналії НУК", "Персоналії", "Видання нашого університету", "Захист інформації", "Радіоелектроніка" та повнотекстова БД — "Наукові праці викладачів НУК".

У 2000 році було створено веб-сайт бібліотеки <http://lib.nuos.edu.ua/>, кількість звернень до якого нараховує майже 6 тисяч на рік. Контент сайту бібліотеки розкриває всі аспекти її діяльності, розмаїття інформаційних ресурсів, що сприяє вирішенню завдань інформатизації освітнього і наукового процесів, забезпечує інтеграцію ресурсів бібліотеки в єдине інформаційне середовище. До послуг віддалених користувачів доступ до електронного каталогу, інфор-

мація про структуру, правила користування, інформаційні ресурси та поточні події бібліотеки.

З 2008 року створюється Електронна бібліотека, яка включає повнотекстову колекцію праць викладачів НУК, електронні документи, що надані кафедрами університету, електронні бази даних, придбані бібліотекою — база даних видавництва періодики EBSCO, Springer, БД видавництва "Центр навчальної літератури" (майже 600 книг за темами економіка, менеджмент, маркетинг, правові, гуманітарні, природничі та технічні науки), Електронна база даних "Аналіз ринків" ТОВ "Фінансово-аналітична група "Проконсалтинг" (1513 статей), електронні підручники та навчальні посібники за різними спеціальностями. Колекцією електронних книг можна користуватись з будь-якого комп'ютера, який знаходиться в локальній мережі університету та його підрозділів, а саме в Головному корпусі, корпусі Машинобудівного інституту, корпусі Інституту автоматика та електротехніки, в Херсонській та Феодосійській філіях, використовуючи логін та пароль. Доступ контролюється за зовнішніми IP-адресами.

За ініціативою бібліотеки НУК у 2002 році було створено Корпоративну систему бібліотек вищих навчальних закладів м. Миколаєва, до складу якої входять шість бібліотек провідних вишів міста. Під методичним та технічним керівництвом бібліотеки НУК створюються: Корпоративний каталог періодичних видань бібліотек вищих навчальних закладів м. Миколаєва, Зведений каталог бібліотек вищих навчальних закладів м. Миколаєва. Для того, щоб об'єднати в єдиний інформаційний простір інформацію з різних джерел (Інтернету, власних та корпоративних ресурсів) і надати її в якомога повнішому обсязі абітурієнтам, студентам, науковцям та всім іншим, кого цікавить сфера вищої освіти — було створено Регіональний освітньо-інформаційний портал бібліотек ВНЗ Миколаївщини www.vnzportal.mk.ua, сумісний продукт бібліотек — учасниць корпорації. Портал орієнтований на те, щоб зробити фонди бібліотек доступними широкому загалу; підвищити поінформованість про роботу і послуги бібліотек ВНЗ регіону; довести до користувачів, бібліотекарів і партнерів актуальну цікаву інформацію.

Бібліотека НУК співпрацює з Миколаївською відкритою регіональною бібліотечною корпорацією (на базі ОУНБ ім. О. Гмирява), яка об'єднує бібліотеки різних систем і відомств міста з питань створення регіонального корпоративного каталогу періодики, є учасником українського бібліотечного консорціуму "Інформатіо", а також з такою вітчизняною інтернет-структурою, як Незалежний бібліотечний портал. Із Хмельницьким національним університетом, Харківським національним університетом радіоелектроніки та п'ятьма бібліотеками ВНЗ, що входять до МО м. Миколаєва, підписано договори про співробітництво у сфері інноваційної діяльності бібліотек.

Наукова діяльність нашого колективу спрямована на вивчення та розкриття фондів, підготовку та публікацію науково-бібліографічних показників. За останні роки підготовлено біобібліографічні показники професорів університету: В. Блінцова, Г. Романовського, М. Сліжевського, В. Горбова, О. Дубового, В. Квасницького, Б. Бугаєнка, Ю. Захарова, Ю. Крючкова, О. Рашковського, А. Галя, В. Зайцева; тематичні показники: "Коллекция раритетных, ценных и редких изданий по судостроению и мореплаванию из фонда библиотеки УГМТУ", "Праці викладачів і науковців МКІ-УДМТУ за 1971—2002 рр.", "Біобібліографічний показник дисертацій, наявних у фонді бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (1947—2010)"; "Коллекция раритетных, ценных и ред-

ких изданий по судостроению и мореплаванию из фонда библиотеки УГМТУ" (перероблене та доповнене електронне видання).

За останні роки нашими фахівцями проведено соціологічні дослідження: "Імідж бібліотеки та бібліотекаря ВНЗ інформаційного суспільства", "Бібліотека очима користувача", які проходили в три етапи: перший — серед студентів-першокурсників, другий — серед студентів 3—4-х курсів, третій — серед науково-педагогічних працівників; "Діагностика рівня корпоративної культури в колективах бібліотек ВНЗ, які входять до МО м. Миколаєва"; "Аналіз використання електронних ресурсів бібліотеки НУК користувачами Електронного читального залу"; "Вплив електронних ресурсів на читання користувачів" та опитування з проблем реформування вищої освіти України.

Книгозбірня активно сприяє впровадженню та розвитку інформаційної культури користувачів. Заходи з формування і розвитку інформаційної культури з урахуванням сучасних вимог бібліотекою проводяться диференційовано для трьох категорій: студентів-першокурсників; аспірантів та наукових співробітників; бібліотечних фахівців.

Бібліотека НУК протягом багатьох років очолює методичне регіональне об'єднання, до складу якого входять шість бібліотек ВНЗ Миколаєва. Її співробітники організують семінари, конференції, засідання "круглого столу", розробляють методичну документацію, проводять консультаційну роботу. Налагоджено підвищення кваліфікації співробітників.

Запорука успіху книгозбірні — самовіддана праця всього колективу однодумців, який достатньо професійний, компетентний, здатний до сприйняття всього нового. Йому притаманні риси творця, носія інформації і знань, мобільність, креативність, вміння швидко реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві. Фахівці бібліотеки — це люди, безмежно захоплені своєю роботою, у ній працюють 44 фахівці, повну вищу освіту мають 39 із них, у тому числі бібліотечну — 20. Понад 30 років трудяться у бібліотеці сім співробітників, десять — понад 20 років. За сумлінну та багаторічну працю три співробітники відзначені нагрудним знаком "Відмінник освіти України", п'ять — Почесними грамотами Міністерства освіти і науки, а весь колектив бібліотеки неодноразово був нагороджений Почесною грамотою університету.

Перспективи діяльності передбачені Концепцією розвитку бібліотеки НУК, пов'язані з впровадженням та розвитком інноваційних інформаційно-комунікативних технологій, позиціонуванням бібліотеки як інформаційної бази університету, яка відповідала б реальним потребам користувачів.

В статье рассмотрены страницы истории создания библиотеки НКІ-УГМТУ-НУК, прослеживаются пути ее развития от основания до сегодняшнего дня. Названы положительные изменения, которыми сопровождалось развитие библиотеки в 90-е годы XX века, а также современная образовательная, научная, инновационная деятельность библиотеки и ее информационные ресурсы.

The paper is devoted to pages of history of creation The MKI-UDMTU-MUK library and the path of development thereof from the foundation to the present day. The positive changes that accompanied the development of library in the 90 years of the twentieth century, modern education, science, innovation in library and information resources thereof are outlined.

Матеріал надійшов у редакцію 12 липня 2010 року